

Nació i nacionalisme

«Soc ciutadà d'una nació de la qual en vull la independència, però això no vol dir que sigui nacionalista»

En l'època de l'eslogantització de la política es tendeix a simplificar els debats. Ens agafem a discussions semàntiques per no abordar el fons de les qüestions polítiques. És més senzill parlar de (o des dels) tuits, que llegir una entrevista i discutir el fonament de les posicions o idees subjacents. Hi ha qui ho fa de bona fe i hi ha qui ho fa per, des del seu prejudici, intentar erosionar una opció política determinada a través d'articles i editorials basades en un titular.

Estic disposat -de fet, en tinc ganes- a fer un debat honest i rigorós sobre determinats conceptes perquè crec que sempre és enriquidor. No em sento a gust en l'actitud d'obviar diàlegs incòmodes només perquè pugui semblar que es trepitja algun tabú. Al contrari, per mi és un signe de maduresa social i política confrontar opinions. Molt més que no pas intentar desacreditar una idea només per no haver d'afrontar les pròpies contradiccions.

Milito a l'independentisme des de fa més de vint-i-cinc anys i en aquest moviment polític, com en qualsevol altre de democràtic, hi ha hagut sempre un procés autoreflexiu constant. I això és bo perquè, al capdavant, ens ajuda a millorar la posició. De fet, és el que ens ha fet créixer. Del contrari, tendiríem a una dogmatització del discurs que ens acabaria convertint en un moviment residual amb un perímetre d'influència cada cop més irrellevant. Fa uns mesos, en una visita al País Basc convidat per Gure Esku Dago, parlàvem precisament d'això amb el lehendakari Ibarretxe. De com ens definim, no només tenint en compte la nostra pròpia història i trajectòria política sinó, especialment, atenent als entorns variables i a les noves realitats del segle XXI.

En aquesta època hiperconnectada no hi ha gairebé res lineal. Tampoc les identitats, que són complexes, dinàmiques, gairebé biogràfiques. És evident el que és una nació i quins trets identifiquen un grup humà com a tal. I en aquest sentit, ningú pot discutir que som una nació. Però en la realitat intricada i canviant actual hi ha conceptes als quals no s'hi pot recórrer com ho fèiem al segle XIX. Avui allò que promou la identificació nacional no és tan l'apel·lació al passat com la creació d'un projecte cívic compartit que ofereix als nostres conciutadans la possibilitat de guanyar un futur millor.

I aquí vaig, com a republicà el que pretenc es contribuir a oferir un projecte de futur esperançador als ciutadans i ciutadanes d'aquest país. Un horitzó millor per a les nostres filles. Una república catalana construïda sobre uns principis i valors que siguin útils per millorar les condicions materials de vida de la gent, perquè dels records i dels símbols no en vivim. Justament per això sóc independentista, perquè avui és l'única manera de garantir aquest país-oportunitat.

Jo també sóc fill del catalanisme, del fil històric que ha amarat a tantes famílies en el treball constant i humil per la defensa del drets i les llibertats col·lectives. Però aquest compromís personal és d'esperit comunitarista (a la manera de Taylor) basat en un projecte cívic d'adscripció lliure no pas basat en cap nostàlgia del passat ni, sobretot, en cap plantejament essencialista, etnicista, ni sentiment de superioritat moral de cap tipus.

Defensar això no suposa cap trencament amb la cultura política que ens ha modelat, al contrari, li donem l'oportunitat d'esdevenir hegemònica. I em sembla que el terme més precís per englobar aquesta idea és el de republicanisme cívic tal i com l'expressa el filòsof Michael Sandel. Sóc ciutadà d'una nació de la qual en vull la independència, però això no vol dir que sigui nacionalista. Una cosa no té res a veure amb l'altra.

Josep-Lluís Carod-Rovira a qui, amb tota franquesa, li atribueixo les principals aportacions

intel·lectuals en l'edificació de l'independentisme majoritari actual, deia en un article publicat en aquest diari (<https://www.naciodigital.cat/judici/opinio/16836/nacionalisme/republica>) fa un parell d'anys: "No és la República la forma d'estat d'una nació pensada i feta pels i per als nacionalistes, sinó per als nacionals, els integrants de la nació que som tots els d'aquí". I ho reblava afirmant que la República: "És una idea no essencialista, ni ètnica, ni nacionalista de la nació, sinó cívica, inclusiva, integradora". Aquí m'hi sento plenament inclòs.

No nego que el terme nacionalista hagi servit per ajudar a construir el moviment independentista. Però jo no m'hi sento lligat perquè em sembla que aquesta identificació sempre es fa per oposició. Per mi, la pròpia apel·lació a un nacionalisme concret implica antagonitzar sempre amb un altre tipus de nacionalisme. Encara que sigui implícitament, sempre s'expressa en termes dicotòmics. I jo al que aspiro és a una opció que es defineixi per si mateixa, que sigui autoexplicativa. Deia Chomsky en una entrevista recent quan se li preguntava sobre si tem el nacionalisme: "depèn, si significa estar interessat en la teva cultura local, es bo. Però si es una arma contra uns altres, sabem on pot conduir, ho hem vist i experimentat?. Sempre cal acompanyar el terme d'una explicació que el connoti.

Per a mi, aquesta és una dificultat afegida que no tenim perquè assumir. Perquè a nivell internacional -i jo m'hi trobo sovint- s'associa a experiències sempre negatives. De fet -i estic convençut que tothom qui ha tingut aquesta experiència ho ha viscut d'una manera similar- quan tens una trobada amb representants internacionals has de decidir si vols dedicar la reunió a explicar les diferències entre el "nacionalisme cívica" que existeix a Catalunya i el "nacionalisme etnicista" propi d'alguns Estats, o prioritzes explicar les raons per les quals aquest país ha de tenir dret a decidir lliurement el seu futur. Sincerament, crec que és molt més intel·ligent la segona opció. Perquè al final del que es tracta és d'aconseguir la independència per preservar la nació i perquè per més que ens hi esforcem la comunitat internacional no deixarà de percebre el nacionalisme com un moviment identitari.

Entenc qui, davant del nacionalisme agressiu o excoent pregonat per l'Estat es reivindica nacionalista català emfasitzant-ne les diferències (nacionalisme cívica vs. nacionalisme etnicista). Puc comprendre que es reivindicui un nacionalisme de base integradora com a contenció davant d'allò que Michael Billig en diu nacionalisme banal dels estats. Però precisament perquè el seu ús -si es vol utilitzar de forma correcta- s'ha d'adjectivar en excés i requereix massa explicacions, crec que és un terme que no ens ajuda a explicar l'aposta política de futur que volem compartir amb la ciutadania de Catalunya (i evidentment és una batalla perduda en l'àmbit internacional).

Per a mi, poder debatre sobre això, sempre que es faci des de la voluntat sincera d'arribar a síntesis constructives i no pas seguint interessos partidistes espuris, és un privilegi que ens hem de poder donar. És més, crec que és una necessitat. Perquè posar-nos davant del mirall no ens debilita mai, al contrari, fa més robust el nostre projecte. Hi ha una expressió que Umberto Eco utilitza en una de les seves novel·les i que procuro que sempre m'acompanyi: era tot ideals, res d'idees. Jo vull pilars basats en principis clàssics, però sobretot vull idees.

Justament ara que vivim moments d'incertesa i dolor per unes circumstàncies que ens superen, és quan té més sentit reflexionar. La crisi sanitària ha sacsejat el tauler de forma abrupta i ens obliga a repensar-nos. El moviment independentista només serà capaç d'acumular la majoria necessària per guanyar si segueix sent útil a la ciutadania d'aquest país. Procurem aïllar expressions tòxiques i posem en valor els debats serens i respectuosos que ens ajuden a millorar les idees. I sobretot, cuidem-nos.